

Żywność pochodzenia zwierzęcego

Mleko i przetwory mleczne

Autorzy lekcji: dr hab. Renata Kazimierczak, prof. SGGW, dr hab. Dominika Średnicka-Tober, prof. SGGW, prof. dr hab. Ewelina Hallmann, dr inż. Alicja Ponder, dr inż. Klaudia Kopczyńska

Lekcja dla uczniów klas IV-VI szkół podstawowych

Materiały edukacyjne realizowane w ramach zadania pn. „Przeprowadzenie badań naukowych z zakresu żywienia dzieci i młodzieży oraz opracowanie i wdrożenie programu edukacji żywieniowej uczniów klas I-VI szkół podstawowych. Junior-Edu-Żywność (JEŻ)”.
Zadanie finansowane ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki na podstawie Umowy nr MEiN/2022/DPI/96 z dnia 07.03.2022 r.

Źródłami żywności są: uprawa roślin, chów zwierząt, połów, przetwórstwo surowców

ŻYWNOSĆ POCHODZENIA ROŚLINNEGO

- Uprawy na polach oraz pod osłonami, np. w szklarniach, tunelach foliowych
- Runo leśne, które dostarcza np. ziół, jagód

ŻYWNOSĆ POCHODZENIA ZWIERZĘCEGO

- Zwierzęta hodowlane: krowy, świnie, owce, kozy, drób, pszczoły
- Zwierzyna łowna (np. bażanty, zające, dziki, jelenie, sarny),
- Zwierzęta słodkowodne i morskie (np. ryby, kraby, raki, krewetki).

GŁÓWNE SUROWCE ZWIERZĘCE

MIĘSO

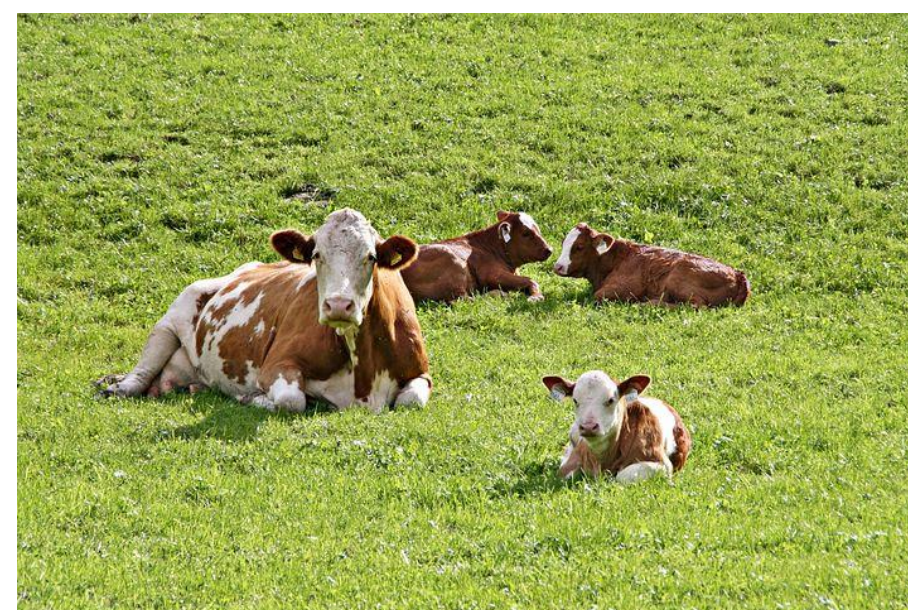
- Mięso pochodzi z uboju zwierząt, który odbywa się w rzeźniach, prawnie zobowiązanych do zapewnienia dobrego traktowania zwierząt przez cały proces (ochrona zwierząt przed możliwym do uniknięcia bólem lub cierpieniem).

świnie – trzoda chlewna

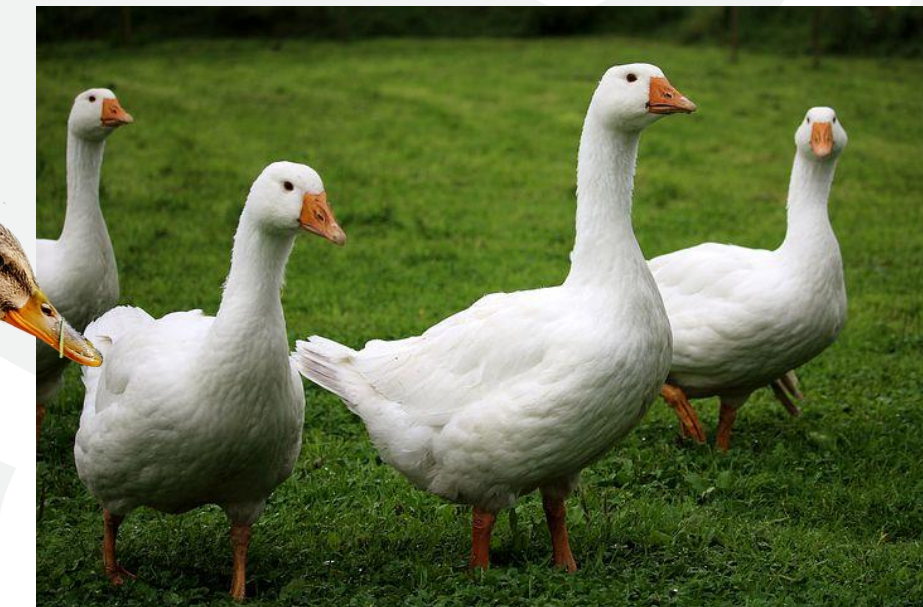
dziki

krowy i cielęta

owce i jagnięta

drób – kury, kaczki, gęsi

GŁÓWNE SUROWCE ZWIERZĘCE

MLEKO

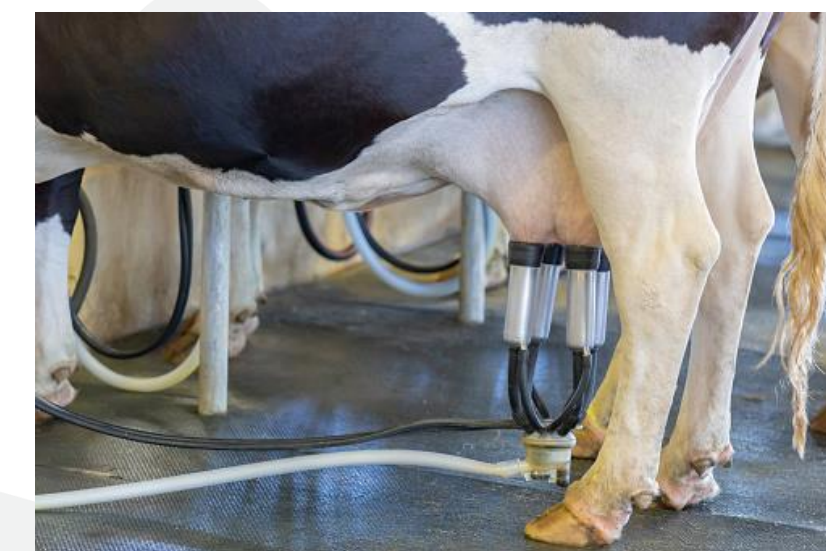
- Mleko pochodzi od krów, które są hodowane w gospodarstwach mlecznych.
- Mleko pozyskuje się od krowy w okresie laktacji, poprzez udój ręczny lub mechaniczny.

dojenie ręczne

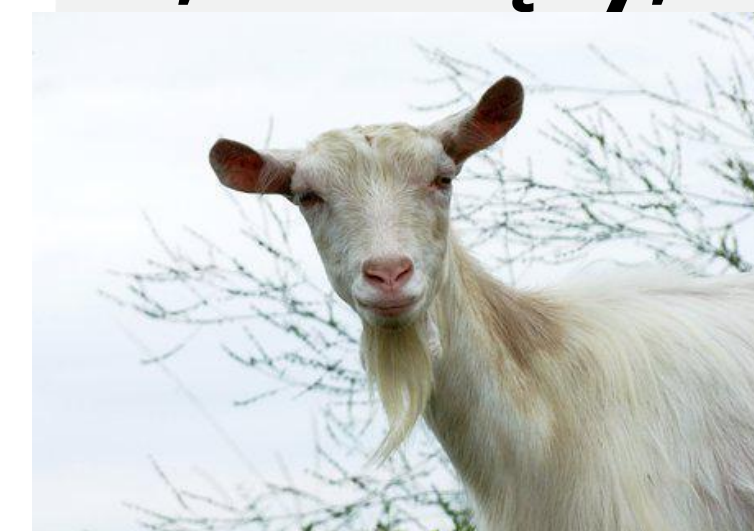

krowa mleczna

dojenie mechaniczne

**inne gatunki dające mleko – bawoły, kozy, owce,
klacze, wielbłądy, osły**

GŁÓWNE SUROWCE ZWIERZĘCE

RYBY I OWOCE MORZA

Ryby i owoce morza pochodzą z połowów w morzu oraz w rzekach i jeziorach albo z akwakultury (hodowli w zbiornikach słodkowodnych lub w zbiornikach wydzielonych na morzu).

**Ryby
słodkowodne**

Ryby morskie

pstrąg

karp

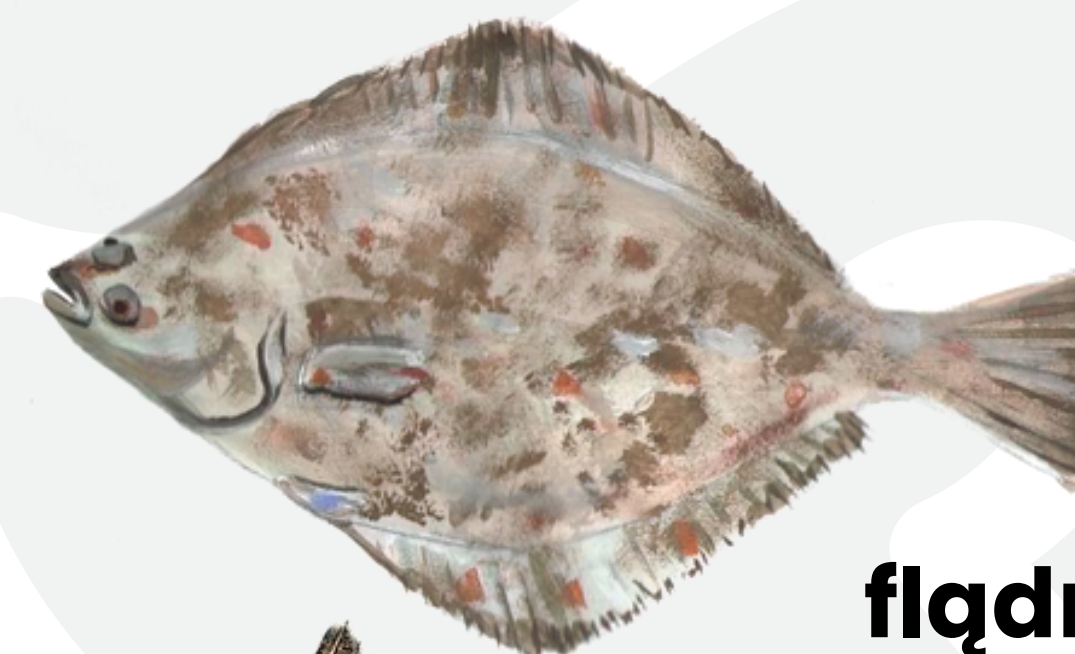
szczupak

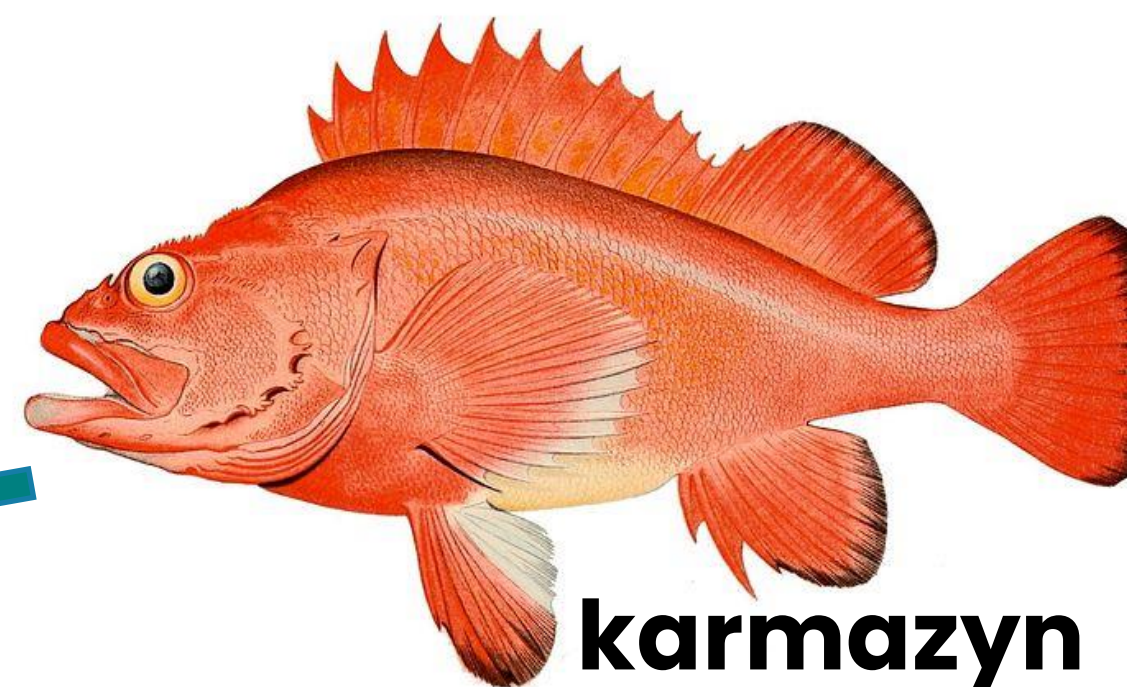
leszcz

łosoś

flądra

karmazyn

makrela

GŁÓWNE SUROWCE ZWIERZĘCE

JAJA

Jaja kurze pochodzą od kur niosek.

Istnieją cztery systemy chowu kur:

Klatkowy – jaja z takiego systemu oznaczone są **cyfrą 3**.

Ściółkowy – jaja z takiego systemu oznaczone są **cyfrą 2**.

Wolnowybiegowy – jaja z takiego systemu oznaczone są **cyfrą 1**.

Ekologiczny – jaja z takiego systemu oznaczone są **cyfrą 0**.

kura znosząca jaja

jaja kurze

rozbite jajo kurze

żółtka i białka jaj kurzych

jaja kacze

jajo gęsie

jajo strusie

jaja przepiórcze

GŁÓWNE SUROWCE ZWIERZĘCE

MIÓD

Miód jest to naturalny produkt spożywczy wytwarzany głównie przez pszczołę właściwą zwaną też pszczołą miodną.

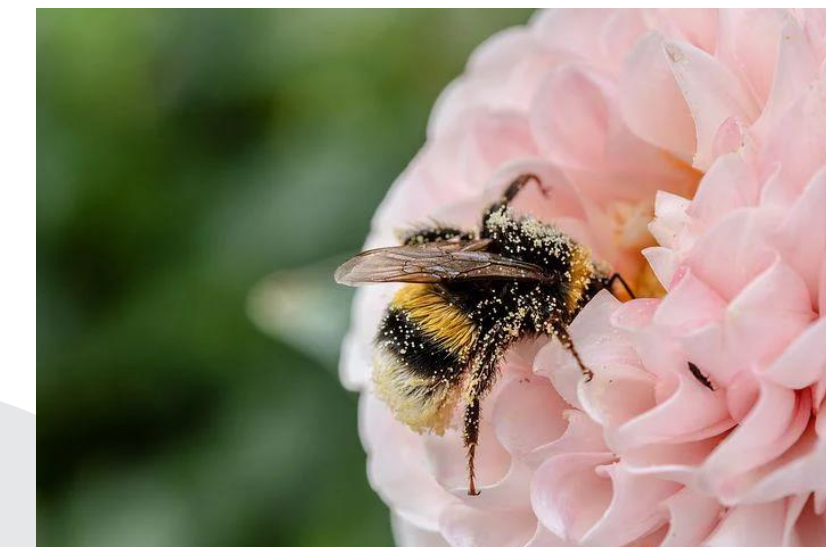
Pszczoły gromadzą miód w plastrze, gdzie następuje proces jego dojrzewania.

W zależności od surowca, z jakiego powstał miód, wyróżnia się różne typy miodu:

- ✓ **nektarowe** (kwiatowe), w których głównym składnikiem miodu jest nektar kwiatów;
- ✓ **spadziowe**, w których głównym składnikiem miodów jest spadź produkowana przez mszyce;
- ✓ **mieszane** (nektarowo-spadziowe lub spadziowo-nektarowe), które powstają zarówno z nektaru, jak i spadzi.

pszczoła zbliżająca się do pożytku

pszczoła zbierająca nektar (zapyłająca)

pszczelarz zbierający miód

plaster miodu z pszczołami

plaster miodu

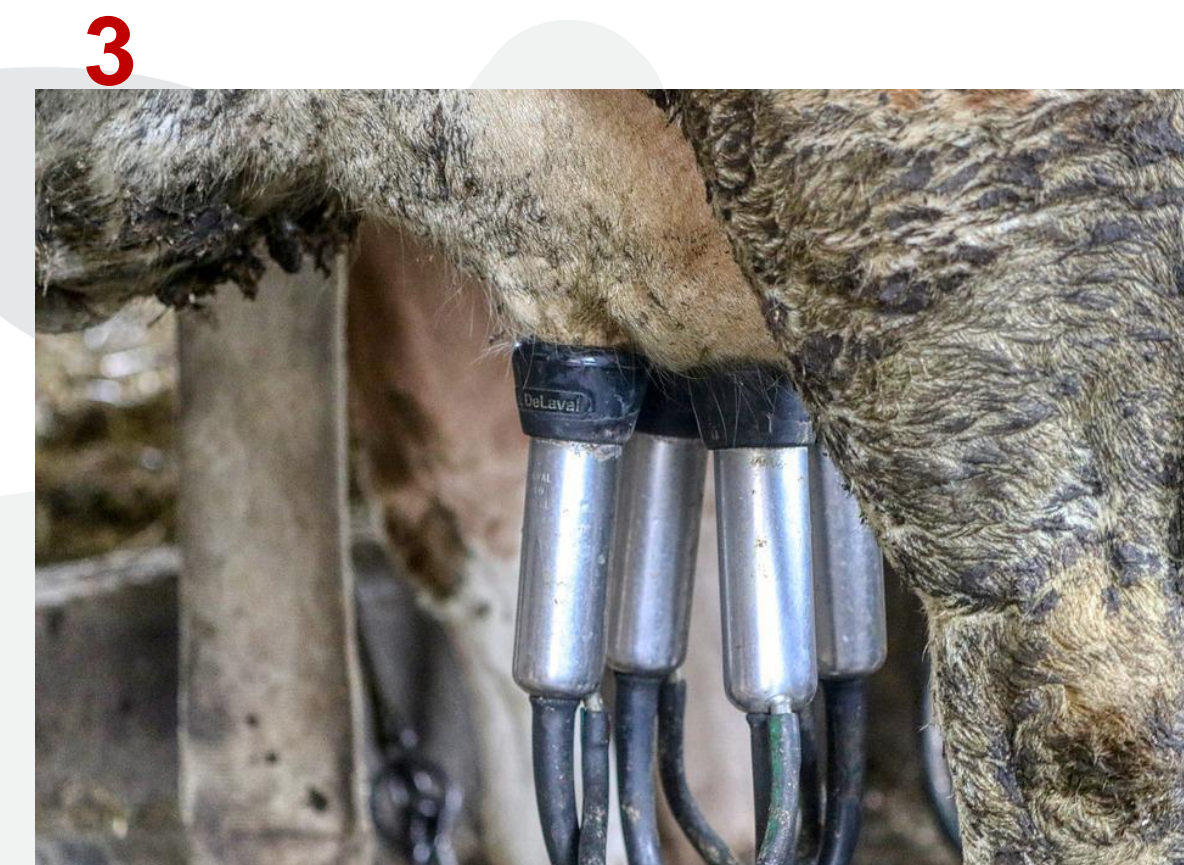

pasieka

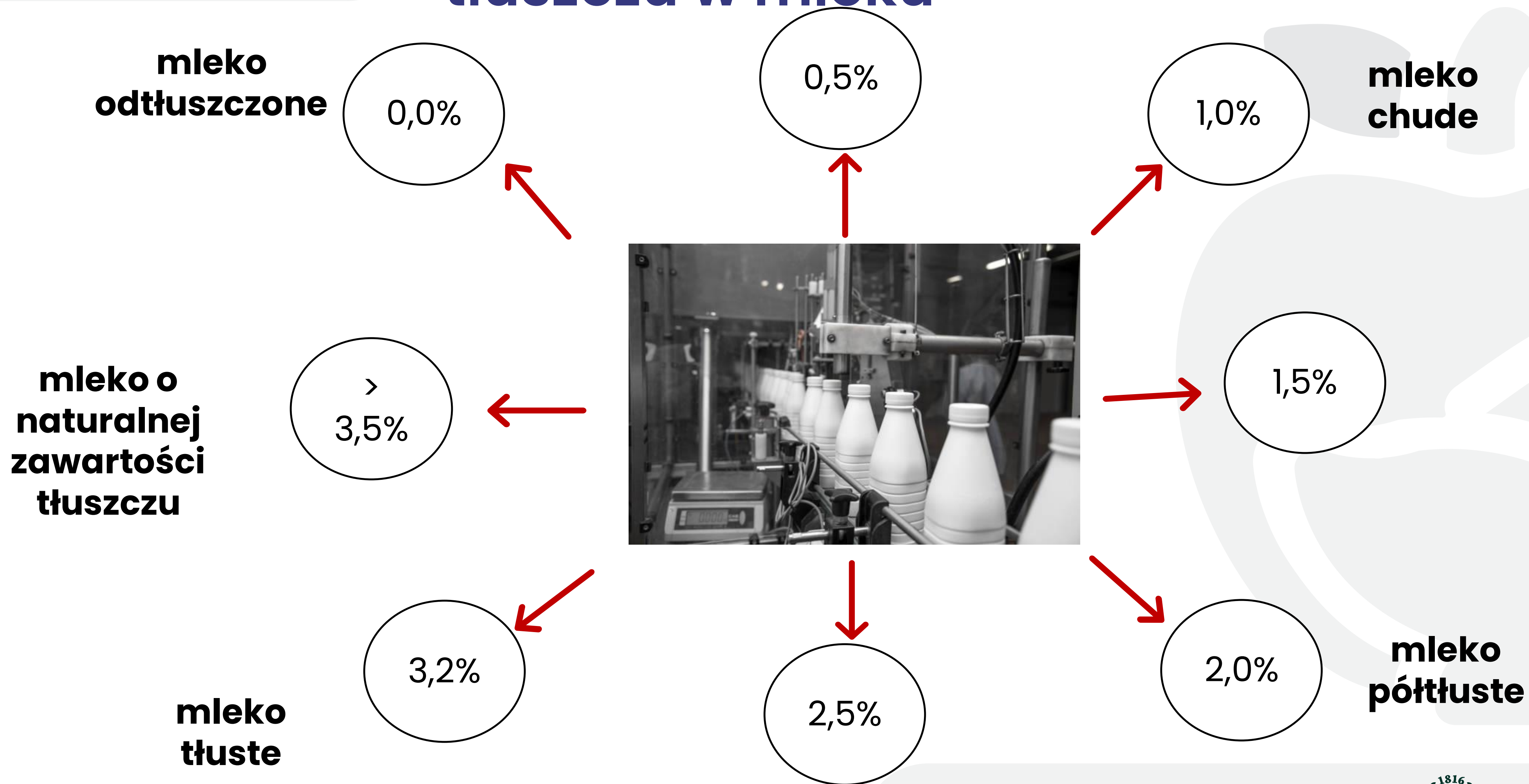
miód

Skąd się bierze mleko?

Odtłuszczenie i normalizowanie zawartości tłuszczu w mleku

Utrwalanie mleka: pasteryzacja i sterylizacja

Pasteryzacja:

- ogrzewanie mleka do temp. ok. 74°C
- czas ok. 20-30 sek.
- szybkie schłodzenie

Sterylizacja:

- ogrzewanie mleka w temp. > 100°C
- czas ok. 10-20 sek.
- szybkie schłodzenie

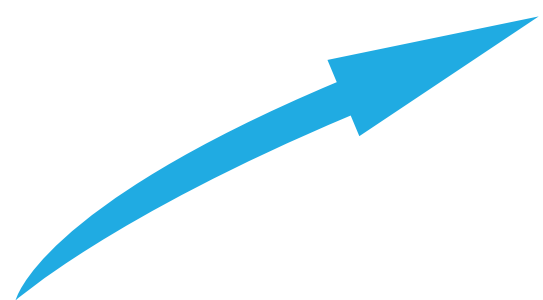
Momentalna sterylizacja (UHT – ultra-high-temperature):

- temp. ogrzewania: 130°C–150°C
- czas 2-10 sek.
- szybkie schłodzenie

Produkty uzyskiwane z przetwarzania mleka

Dodanie bakterii fermentacji mlekowej

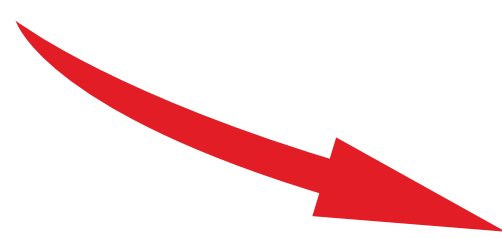
Skrzep kwasowy

Ser twarogowy (biały) typ kwasowy

Dodanie enzymu - podpuszczki

Skrzep podpuszczkowy

Ser podpuszczkowy (żółty)

Mleko innych gatunków zwierząt

Mleko bawole

Drugie miejsce w ilości produkowanego mleka na świecie (13% światowej produkcji mleka). Produktem z mleka bawolego jest m.in. ser mozzarella buffala.

Mleko klaczy (kobyłe)

Jest surowcem do produkcji kumysu (napoju alkoholowego) i kosmetyków.

Mleko kozie i owcze

- Mleko kozie i owcze oraz ich przetwory należą do popularnych produktów w wielu krajach.
- Mleko owcze jest popularne w Polsce na Podhalu, w Hiszpanii i Francji. Mleko kozie popularne jest w krajach basenu Morza Śródziemnego.

Mleko wielbłądzie

Spożywane jest głównie w Mongolii, Chinach i północnej Afryce, zwłaszcza w postaci produktów fermentowanych.

Inne środki do produkcji w rolnictwie ekologicznym i konwencjonalnym

W ROLNICTWIE EKOLOGICZNYM

nawozy naturalne
(np. obornik, kompost,
nawozy zielone,
mielone skały
wapienne)

naturalna ochrona roślin
(profilaktyka, pułapki
feromonowe, ekstrakty
roślinne)

wysoki poziom dobrostanu
zwierząt, zakaz stosowania
antybiotyków, hormonów
oraz aminokwasów
i konserwantów w składzie
paszy

W ROLNICTWIE KONWENCJONALNYM

nawozy sztuczne
(np. saletra)

ochrona roślin
chemiczna
(pestycydy, np.
insektycydy
i fungicydy)

intensywny chów zwierząt,
bez dostępu do wybiegów,
dozwolone stosowanie
antybiotyków,
koncentratów paszowych,
konserwantów
i hormonów

Inne środki do produkcji w rolnictwie ekologicznym i konwencjonalnym

Konwencjonalna produkcja żywności opiera się na intensywnych środkach produkcji, natomiast ekologiczna produkcja żywności opiera się na naturalnych środkach produkcji, mając na celu dbałość o środowisko oraz wzbogacanie bioróżnorodności.

Ekoliść – logo produkcji ekologicznej w UE

Dziękujemy za uwagę

Zapraszamy do zapoznania się z materiałami uzupełniającymi

Autorzy lekcji: dr hab. Renata Kazimierczak, prof. SGGW, dr hab. Dominika Średnicka-Tober, prof. SGGW, prof. dr hab. Ewelina Hallmann, dr inż. Alicja Ponder, dr inż. Klaudia Kopczyńska

Lekcja dla uczniów klas IV–VI szkół podstawowych

Materiały edukacyjne realizowane w ramach zadania pn. „Przeprowadzenie badań naukowych z zakresu żywienia dzieci i młodzieży oraz opracowanie i wdrożenie programu edukacji żywieniowej uczniów klas I–VI szkół podstawowych. Junior–Edu–Żywnienie (JEŻ)”.
Zadanie finansowane ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki na podstawie Umowy nr MEiN/2022/DPI/96 z dnia 07.03.2022 r.